

Kultur- och
fritidsnämnden

Yttrande över motion - Motion om att minska konstgräsets negativa miljöpåverkan

Förslag till beslut

Yttrandet godkännes och översänds till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Det har inkommit en motion från Miljöpartiet för yttrande till kultur- och fritidsnämnden den 4 maj 2017 om att minska konstgräsets negativa miljöpåverkan. Motionärerna menar att om det inte kan säkerställas att läckage och skada på miljö och människor kan undvikas bör dessa planer ersättas med vanligt gräs eller annat hållbart material. Då kultur- och fritidsnämnden redan har ett inriktningsbeslut för konstgräsplaner och utför eller planerar att utföra flera av de åtgärder som tas upp i förslaget och andra alternativ inte anses motiverade, föreslår nämnden att motionen anses besvarad för punkterna 1-3 och att punkterna 4-5 avslås.

Ärendebeskrivning

Det har inkommit en motion från Magnus Arrefold (MP), Marielle Lahti (MP) och Robert Lindberg (MP), för yttrande till kultur- och fritidsnämnden den 4 maj 2017 om att minska konstgräsets negativa miljöpåverkan. Motionärerna menar att om det inte kan säkerställas att läckage och skada på miljö och människor kan undvikas bör dessa planer ersättas med vanligt gräs eller annat hållbart material. Motionärerna menar att konstgräs sprider mikroplast i stor omfattning. Motionen hänvisar till Svenska Miljöinstitutet IVL som gjort en kartläggning av källor till och spridningsvägar för mikroplaster i vatten. Den visar att den andra största källan till spridning efter däckslitage i trafiken är konstgräsplaner för fotboll. Mikroplast är finfördelade plastpartiklar som bland annat används som granulat på konstgräsplaner. Genom dess svampliknande egenskaper binder de andra miljögifter till sig och blir än mer skadliga än de är i sig själva. På grund av sin storlek misstas de för mat av djur, fiskar och fåglar och kommer då in i näringskedjan och riskerar att sprida gifter. Ett generellt problem med plast är att även om det sönderdelas och blir mikroplast så bryts det inte ner som organiskt material utan blir bara mindre.

I motionen påvisas också att hälften av Eskilstunas konstgräsplaner innehåller SBR-granulat som är gjorda av återvunna bildäck, vilka kan innehålla hälsofarliga ämnen. Enligt en utredning av konsultbolaget SWECO, beställd av Naturvårdsverket, framkom att SBR-granulat potentiellt kan innehålla 3401 ämnen men att endast 60 kunde fastställas med dagens forskning. En av slutsatserna var att fyllnadsmaterial innehållande återvunnet gummi bör undvikas, i rapporten, ”Miljö- och hälsoeffekter av konstgräs- en kunskapsinventering” som släpptes 2015 av Linköpings universitet.

Motionärerna föreslår att fullmäktige beslutar:

1. att tidsätta mål för utfasningen av hälsofarligt SBR-granulat från kommunens befintliga konstgräsplaner och budgetera medel för detta.
2. att dränering och brunnar vid kommunens befintliga konstgräsplaner förses med ett silsystem för att förhindra spridning av granulat och mikroplaster.
3. att kommunen ansvarar för att plogad snö från konstgräsplaner samlas upp på närliggande hårdgjord uppsamlingsyta.
4. att kommunen utreder så kallat hybridgräs och andra alternativ till konstgräs.
5. att frysa planerade investeringar av nya konstgräsplaner fram tills dess att alternativ som är bättre för miljö och hälsa har utretts.

Kommentar

Naturvårdsverkets rapport nr 6772 släpptes i juni 2017, ”Mikroplaster, Redovisning av regeringsuppdrag om källor till mikroplaster och förslag på åtgärder för minskade utsläpp i Sverige”. Enligt rapporten är kunskapen och forskning om mikroplaster fortfarande mycket begränsad. Det är många värden som saknas vilket gör det svårt att bedöma vilken skada mikroplaster faktiskt har på miljö och natur.

Primära mikroplaster är till exempel avsiktligt producerad plastpellets eller skrubbmateriel i olika produkter och kosmetika. Mikroplaster i form av spill från konstgräsplaners granulat räknas till gruppen sekundära mikroplaster. Säkerställda siffror på hur mycket svinn det blir av konstgräsplaner saknas, men klart är att stora mängder försvinner. Det fylls på ca 2-3 ton granulat per år och fotbollsplan och troligt är att det är stora punktutsläpp av mikroplaster från en konstgräsplan som följer med vid snöröjning, vattenavrinning och under skorna på de som beträder planen.

Enligt samma rapport finns det heller ingen samlad information om skillnader mellan de två vanligaste typerna SBR- och EPDM-granulat. Säkert är att SBR-granulat framställs av återvunnet gummi från däck från personbilar och lastbilar vilket inneburit att flera tungmetaller och miljögifter har hittats i mätningar.

EPDM-granulat är nytillverkat vulkaniserat industrigummi och anses innehålla mindre gifter. Det finns ingen samlad information om skillnader i risk för spridning beroende på vilken typ som används. Dock rekommenderas från flera håll att SBR-granulat ska undvikas eller ersättas med EPDM-granulat eller annat material.

Användningen av kork- och kokosmaterial som är organiska fyllnadsmaterial istället för mikroplast har ökat. Detta är dyrare att köpa in och kan vara svårare att använda och sköta under vinterförhållanden. Korkmaterial användes på Borås Arena men efter bara en säsong var de tvungna att byta tillbaka till mikroplastgranulat då korkmaterialet inte fungerade som önskat. Information om de olika materialens totala miljöpåverkan i ett livscykelerspektiv saknas och det är därför svårt att göra en bedömning av de olika materialens effekter över en längre tid.

Att anlägga konstgräs med EPDM-granulat eller motsvarande granulatsort innebär en kostnad på 16 000-17 000 kr per ton granulat och behöver fyllas på varje år och bytas helt mellan vart tredje och vart femte år, beroende på belastning och nivå på fotbollsspel. SBR-granulat kostar 2 500 kr per ton och behöver fyllas på varje år och bytas vart sjunde år ungefär. Ca 50-60 ton granulat går åt till en 11-manna fotbollsplan vid nyanläggning. Kostnaderna för markarbetet och att anlägga själva planen med konstgräs uppskattas till ca 3,5 miljoner kronor.

Enligt leverantörers uppskattning klarar en hybridgräsplan cirka 500-600 nyttjandetimmar per år – att jämföra med en naturgräsmatta som klarar cirka 200-300 nyttjandetimmar och en konstgräsplan som klarar ca 2000-3000 nyttjandetimmar per år. Kostnaden för en hybridgräsmatta ligger mellan 3-3,5 miljoner kronor och då är inte förberedande markarbeten inräknade, enligt leverantören. Hållbarheten är fortfarande osäker då det inte har funnits i Sverige så många år ännu. Ljungby kommun som var den första i Sverige att anlägga hybridmattan betalade omkring 4 miljoner för markarbeten, enligt projektledaren på kommunen.

Från Svenska Fotbollsförbundet rekommenderas att snö som plogas från konstgräsplaner samlas upp på en asfaltsbelagd yta för att granulatet ska kunna återföras till planen efter snösmältning. Fotbollsförbundet rekommenderar vidare, i väntan på mer forskning, att spelarna borstar av skorna på en särskilt plats, där det kan samlas ihop och återföras till planen.

Idag har de äldsta konstgräsplanerna i Eskilstuna kommun SBR-granulat; Ekängen IP, Årby IP och Torshargs IP medan de senast anlagda och de som nyttjas mest har EPDM-granulat eller motsvarande granulat av vulkaniserat gummi. Granulat från Tunavallen behöver fyllas på oftare än andra planer, då den belastas hårdare och krav på elitfotboll är högre. Därför flyttades hela konstgräsplanen till Skogsängens IP för några år sedan och används nu där i stället.

I tabellen sammanställs alla konstgräsplaner i kommunen och vilket granulat som används samt när granulat senast fylldes på:

Konstgräsplaner Eskilstuna	Granulatsort
Ekängens IP upplyst 11-manna	SBR
Lagersbergs IP	EPDM/vulkaniserat gummi
Skogsängens IP elupplyst 11-manna	EPDM/vulkaniserat gummi
Tunavallen, uppvärmd	EPDM/vulkaniserat gummi
Tunahallen, inomhus	EPDM/vulkaniserat gummi
Torsharg IP	SBR
Årby IP A-plan	SBR
Årby IP, B-plan	SBR
Mesta IP	SBR

Kultur- och fritidsnämndens yttrande

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för kommunala anläggningar för idrott, fritid och friluftsliv, där konstgräsplaner är en del av idrottsanläggningarna. Det är nämnden som utifrån sitt uppdrag och kompetens bedömer behovet av eventuella förändringar ur ett helhetsperspektiv.

Det finns totalt nio konstgräsplaner i Eskilstuna. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för skötsel av åtta, Triangelns IK ansvarar för skötsel av Mesta IP. Fördelarna med konstgräs- istället för naturgräsplaner är framför allt den utökade graden av nyttjandetimmar. Det ger fler unga möjlighet att träna och spela mer fotboll samt gör planerna mer ekonomiskt hållbara. Miljöfördelarna handlar främst om minskad bevattning då en bevattningsanläggning normalt inte behövs för spel på konstgräs. Bortsett från de eventuella gifter som kan finnas i SBR-granulat är det positivt att använda återvunnet material istället för nyproduktion av gummi.

I Kultur- och fritidsförvaltningens arbete med skötsel av konstgräsplaner ingår bland annat att fylla på granulat vid behov, snöröja planer vid behov och återföra det granulat som då följer med som motionären föreslår. I Eskilstuna kommun samlas plogad snö från planerna upp på asfaltsbelagd yta bredvid planen, på alla planer utom Torshargs IP. Planen behöver bytas ut efter många års användning. Torshälla Stads nämnd har ansvar för Torshargs IP och en utvecklingsplan kommer att tas med start under hösten 2017. I och med det kommer även rutinerna för konstgräsplanen och plogning av denna att ses över och uppdateras.

Ett filter eller silsystem som förslagställaren nämner som en lösning för att fånga upp spillgranulat i kommunens brunnar finns vid alla konstgräsplaner idag. Det är en brunn mellan dräneringen och dagvattenledningen som samlar en del av granulatet och hindrar det från att föras ut med dagvattnet. Rekommenderat av gatuavdelningen är ett filtersystem med partikelavskiljare. FlexiClean lanserar i oktober en filterlösning särskilt framtagen för att fånga upp mikroplaster och

tungmetaller på konstgräsplaner. Det är ett samarbete mellan Flexiclean, Svenska fotbollsförbundet, Kalmar kommun och Örebro universitet och kommer att följas och analyseras.

Kultur- och fritidsförvaltningen har sett över alternativ till konstgräs, såsom hybridgräs vilket motionärerna föreslår. Hybridgräs är en kombination av konstgräs och naturgräs, men sköts på samma sätt som en vanlig naturgräsplan. Konstgräsplattan, som består av ett rutnätsmönster som sys ihop, läggs ovanpå en naturlig växtbädd med organiskt material. Sedan sås vanligt naturgräs ovanpå för en större hållfasthet. Dock är det så få i Sverige som har anlagt planer med dessa alternativ att det är svårt att göra en bedömning av hållbarhet, miljöpåverkan och kostnader. Det anses inte finnas tillräckligt med underlag för bedömning av arenor som använt organiskt fyllnadsmaterial framgångsrikt för att det ska kunna motivera en mer djupgående utredning kring detta i dagsläget.

Motionärerna föreslår att det ska sättas ett tidsmål för när SBR-granulat ska fhasas ut från de befintliga planerna och ha budgeterade medel för detta. Eftersom SBR-granulat har en längre livslängd än EPDM-granulat och ett så pass mycket lägre pris saknas resurser hos Kultur- och fritidsnämnden att göra detta byte. Blandas de två granulaten kan kvaliteten inte garanteras av tillverkarna och standarden på planen kan komma att påverkas såsom hur naturtroget det känns eller hur bollen studsar. Tidigare beräkningar har visat att tiden det skulle ta att byta granulatsort på befintliga planer skulle sammanfalla med tidpunkt för att byta ut hela konstgräsplanerna, varför det inte ses som motiverat.

Planerad investering för ny konstgräsplan är på Orrliden i Skogstorp. Där kommer EPDM-granulat att användas, med asfaltsbelagd yta för snöhögar och ett slutet dräneringssystem för att minska utsläpp av granulater. Planen är beräknad att anläggas under 2018. Motionärerna föreslår att frysa planerade investeringar av nya konstgräsplaner fram tills dess att alternativ som är bättre för miljö och hälsa har utretts. Det skulle innebära att Orrliden skjuts upp, vilket påverkar föreningslivet negativt.

Sammanfattningsvis så följs utvecklingen och forskningen om mikroplaster på konstgräsplaner. I största möjliga mån införs det i drift och underhåll av anläggningar och vid planering av nya anläggningar. Det finns sedan tidigare ett inriktningsbeslut att SBR-granulat ska ersättas av EPDM-granulat vid nyanläggning. Kultur- och fritidsnämnden anser att förslagspunkterna 1-3 ses som besvarade och att förslagspunkterna 4-5 avslås.

Finansiering

Kultur- och fritidsnämnden saknar finansiering för att ersätta befintligt SBR-granulat till EPDM-granulat och behöver i så fall en reviderad budget. Med bättre filtrering och andra brunnsystem kan underhåll och skötselkostnader påverkas och behöver då budgeteras för.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Kunskapen om miljökonsekvenserna och de olika granulatsorternas påverkan är fortfarande mycket begränsad och det finns få anläggningar att använda som underlag för att se hur väl de fungerar med andra underlag som sägs vara mer miljövänliga. Den ökade nyttjandegraden för konstgräsplanerna ger fler barn och unga möjlighet till fritidsaktiviteter, vilket ses som mycket positivt.

KULTUR- OCH FRITIDSFÖRVALTNINGEN

Eva Königsson
Förvaltningschef

Malin Göransson
Utvecklare

**Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen**

Remiss från kommunstyrelsen

Motion - minska konstgräsets negativa miljöpåverkan - inlämnad av MP

Ärendet remitteras till er för yttrande. Yttrandet ska ha kommit in till kommunstyrelsen via LEX och på papper senast den 4 oktober 2017.

Remissinstanser

Kultur- och fritidsnämnden

Ansvarig handläggare på kommunledningskontoret

Kristina Birath

Motion om att minska konstgräsets negativa miljöpåverkan

Svenska miljöinstitutet IVL har under 2016 på uppdrag av Naturvårdsverket kartlagt källor till och spridningsvägar för mikroplaster i vatten. Kartläggningen visar att den största källan utgörs av däckslitage från trafiken. På andra plats kommer konstgräsplaner för fotboll. IVL beräknar att ca 4800 ton mikroplast släpps ut i naturen från konstgräsplaner årligen, och att det försvinner ca 3 ton gummigranulat från en vanlig konstgräsplan per år.

Att konstgräs sprider mikroplast i stor omfattning var tidigare okänt men inte helt oväntat. Besöker man en konstgräsplan och ser de små granulatbitarna av gummi som täcker hela planen blir nog antagandet mera rimligt. Gummigranulatet sprids allt för lätt. När man till exempel snöröjer planerna följer också granulatet med och hamnar till slut i dagvatten och vattendrag. Mikroplast är finfördelade plastpartiklar. Genom dess svampliknande egenskaper binder de andra miljögifter till sig och blir än mer skadliga än de är i sig själva. På grund av sin storlek misstas de för mat och kommer då in i näringskedjan. Där sprider de höga halter av gifter till fiskar, fåglar och andra djur – likt människor. Ett generellt problem med plast är att även om det sönderdelas och blir mikroplast så bryts det inte ner som organiskt material utan blir bara mindre.

Materialen från konstgräsplanen sprider inte bara mikroplast. De innehåller även en rad hälsofarliga ämnen. De flesta av Eskilstunas konstgräsplaner innehåller SBR-granulat som är gjort av nermalda däck från personbilar och lastbilar. Kemikalieinspektionen har i sin rapport ”Konstgräs ur ett kemikalieperspektiv” konstaterat att däck innehåller särskilt farliga ämnen som kan vara ”långlivade, bioackumulerande, cancerframkallande, reproduktionsstörande eller arvsmassepåverkande”.

2016 gjorde SWECO en utredning på uppdrag av Naturvårdsverket där de tittade närmare på SBR. De fann att det inte var en överhängande risk att utsättas för SBR-granulat men att det var stora problem att fastställa ämnena. De skriver att det potentiellt kan ingå 3041 ämnen i gummit men att de endast fastställt cirka 60. De skrev även att vidare forskning måste utföras för att bedöma hälsoriskerna. I lakvatten från SBR-granulat finns dock ämnen som PAH'er, ftalater, PCB och framförallt tungmetaller som zink, bly, arsenik och kadmium.

2015 släppte Linköpings Universitetssjukhus rapporten ”Miljö- och hälsoeffekter av konstgräs – en kunskapsinventering”. En av rapportens slutsatser är att fyllnadsmaterial innehållande återvunna däck bör undvikas vid nyetablering av konstgräsplaner.

Miljöpartiet i Eskilstuna anser att det finns alldeles för många signaler som pekar på att det här inte är bra, varken för hälsa eller för natur. Att ca 3 ton hälsofarligt SBR-granulat årligen sprids från varje konstgräsplan anser vi inte vara försvarbart att fortsätta med. Om det inte kan säkerställas att läckage och skada på miljö och människor kan undvikas bör dessa planer ersättas med vanligt gräs eller annat hållbart material. Hållbara material som exempelvis ett korkmaterial kan användas istället för gummi. Ett annat sätt att minska läckaget är filter i dräneringen till konstgräsplaner och att man kontrollerat samlar upp och renar det granulat som följer med vid snöröjning.

MP Eskilstuna föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

- att tidsätta mål för utfasningen av hälsofarligt SBR-granulat från kommunens befintliga konstgräsplaner och budgetera medel för detta.
- att dränering och brunnar vid kommunens befintliga konstgräsplaner förses med ett silssystem för att förhindra spridning av granulat och microplaster.
- att kommen ansvarar för att plogad snö från konstgräsplaner samlas upp på närliggande hårdjord uppsamlingsyta.
- att kommunen utreder så kallat hybridgräs och andra alternativ till konstgräs.
- att frysa planerade investeringar av nya konstgräsplaner fram tills dess att alternativ som är bättre för miljö och hälsa har utretts.

Magnus Arreflod (mp)

Marielle Lahti (mp)

Robert Lindberg (mp)

Faktaruta:

På de flesta av kommunens konstgräsplaner används SBR-granulat för att skapa stadga och som fyllnadsmaterial. SBR-granulat är gjort av nermalda däck från personbilar och lastbilar. Ämnen som man funnit i SBR-granulat:

- Tungmetaller: arsenik, bly, kadmium, kobolt, koppar, krom, kvicksilver, nickel, selen, zink, vanadin, varav flera är direkt giftiga.
- Ftalater: misstänks hormonstörande och kan orsaka infertilitet, förbjudna att användas i leksaker.
- PCB: ett kemiskt miljögift, stora mängder orsaker leverskador och kan ge upphov till cancer.
- PAHer: aromatiska kolväten, kan medföra ökad risk för cancer.
- Cyclohexamin: beskrivs som frätande och brandfarlig.
- HA-oljor: ett oljeextrakt av råolja, cancerframkallande.

Källa: Sweco "Däckmaterial i kontgräsplaner, Kemikalieinspektionen "Konstgräs ur ett kemikalieperspektiv"